

**HEVOSTARINAKERUUN
PALKINTA- JA
TIEDOTUSTILAISUUS
Suomalaisen Kirjallisuuden
Seuran juhlasali, Helsinki,
9.12.2003 klo 14**

Pääpalkinnot * Erikoispalkinto ja kunniamaininta *
Kirjapalkinnot *

Hevostarinakeruu käynnistyi Hevosen viikolla toukokuussa ja päättyi syyskuun lopussa 2003. Järjestäjät olivat Suomen Ratsastajainliitto ry, Suomen Hippos ry ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkisto yhdessä ULHO ry:n (Uudenmaan läänin hevosenomistajat) kanssa. Perinteen ja muistitiedon keruu oli suunnattu kaikille, joita hevoset muistojen, harrastuksen tai ammatin kautta kiinnostavat.

Keruu tuotti 145 kirjoittajalta (107 naista, 38 miestä) yli 1300 sivua tosia, koskettavia ja taidokkaasti kerrottuja hevostarinoita. Vanhimmat kertojat ovat syntyneet 1920-luvulla, nuorimmat 1990-luvulla. Eri maakunnat ovat melko tasaisesti edustettuina.

Päädettiin jakamaan 3 rahapalkintoa (á 500 euroa), 16 erikoispalkintoa kunniamaininnoin sekä 15 kirjapalkintoa.

Pääpalkinnot

Eeva Pessinen, eläkeläinen, Raisio, s. 1927

Eeva Pessisen hevostarinassa muistellaan yksityiskohtaisesti hevosen työvuotta ja asemaa maanviljelys-Suomessa 1940-luvulla, sotapalvelustakaan unohtamatta. Erityisen vaikuttavaa vastauksessa on kotirintaman tuntojen ja

kahden evakkotaipaleen kuvaus. Kertoja onnistuu yhdistämään yksityisen ja yleisen: hevosmiestaitojen opettelu Pokun kanssa sota-ajan Muolaassa toimii samalla kuvauksena koko siitä murroksesta, jossa naisten ja tyttöjen oli pakko astua perinteisesti miehille varattuihin saappaisiin.

Olimme sisareni Sannin kanssa matkalla Kirkonkylään asioille, matkalla oli pitkä iso mäki, reessä oli kylmä istua pakkasella, niin me nousimme kävelemään Pokun rinnalle. Meidän takantamme tuli nuori poika hevosella ja ajoi komeasti ohi. Poika katsoi taakseen ja huusi: "On teillä huono hevonen kun ei noin hoikkija likkoja jaksa vettä." (...) Käsken hänen pyytää anteeksi kun loukkasi meidän hevosta. Poika tyrskähti nauramaan, "Oletkos hoopoo, minäkö hevoselta, en varmaan pyylä". Sanoin, että minä teen sen hänen puolestaan. Taputin Pokua poskelle ja sanoin: "Anteeks vaa ko tuo loppi sano tuhmast, hää ei tunne sinnuu, siehä oot entine rintamajermu." Silloin poika muutti mielensä: "Jaa vai on toi ollu rintamallaki, -no jos mä sitte." Poika tuli Pokun luo: "En mä pahhaa tarkottannu, -vai on tämä polle ollu siellä- on see si paljon nähny".

Teuvo Karsikas, Vesanto, s. 1930, k. 2003

Teuvo Karsikkaan "Urppo-ruuna Kyymatokylässä" on persoonallinen, tragikoominen ja kielellisesti rikas kuvaus suomalaisesta työn sankarista, hevosesta. Siinä sivussa maistellaan sota-ajan lapsen kasvukipuja vanhalestadiolaisten ja herännäisten jakamassa kylässä, jonka "joki halkaisi mutkattomammin kuin usko ja politiikka". Tuosta johtuu ajatus Sinun lähtösi. Onko se nyt laitaa, että vanha palvelija sillä tavalla "haudataan"! Kuvittelen, että hautasi olisi laitettu Pikkukankaan varttuvien mäntyjen katveeseen. Mutta sitten tajuan, miten johdonmukainen lähtösi oli. Viimeiseen asti Sinä tietysti huusit ja esitit vastalauseesi. Et kuulemma sovinnolla noussut "vaunuun". Mutta sitten auto läksi, huutokin lakkasi lopulta kuulumasta... Kaiken aikaa Sinua oli vain käytetty hyväksi. Nyt Sinä kuljit sen tien uljaaseen loppuun: annoit solusi viimeiseen luuhun ja jänteeseen saakka "tuotantotaisteluun". Tulen kirkkaasti häviämään "sirottelen" kanssasi. Vaikka kuinka laajaan lehtoon toivoisin tuhkan kylvettävän, Sinun "lehtosi" on miljoonia kertoja laajempi...

Elina Kilpeläinen, opiskelija, Espoo, s. 1982

Elina Kilpeläisen tarina on klassinen nykyajan hevosharrastuksen kuvaus, josta jokainen hevoskärpäsen puremaksikin joutunut tunnistanee palasen itseään. Kerronta on raikasta, elämänmakuista ja hienovaraisen huumorin sävyttämää.

Vuosien aikana olen tutustunut hevosurheilun negatiivisiin ja positiivisiin puoliin: kegittäjiin, jotka eivät tule kun on sovittu ja murisevat käsittämättömyyksiä partansa takaa; eläinlääkäreihin, joista on kiskottava diagnoosi ulos hohtimilla; ihmisiin, jotka hakkaavat hevosiaan ja kiroilevat muille; iänikuisiin märkiin loimiin ja pinteleihin; karvoihin alusvaatteissa asti; rikkinäisiin hevosiin ja ilkeisiin juoruihin, mutta toisaalta myös ratsastusleirien ainutlaatuisen yhteishenkeen; kilpailujen jännittävään hyrinään; jouluaaton pukuratsastuksiin kynttilöiden valossa ja jälkeempään tallissa pipareiden jakamiseen hevosten kanssa. Hevosihmiset ovat oma lajinsa. Jotenkin erityisen selvästi tajusin sen Helsinki International Horse Showssa jokunen vuosi sitten kun maailman luultavasti kuuluisin estehevonen Milton oli jäähyväiskierruella ja hyppäsi Helsingissä viimeistä kertaa. Areena pimennettiin osaksi ja valonheitinten loisteessa Milton oli valkoisempi kuin koskaan. Kovaaäänisistä soitettiin Tina Turnerin Simply the Best ja kaikki ihmiset itkivät ympärilläni, hetki oli erikoislaatuinen.

Erikoispalkinto ja kunniamaininta

**Heli Fabritius, hevostenhoitaja,
Suomenniemi**

Valmis-yksi-kaksi-AJA. Syke lähti kuin ohjus, pääsimme heti keulille ja olin niin hiljaa kuin pystyin, etten häiritsisi Sykeä laukoille. Ensimmäinen kurvi lähestyi Syken vain lisätessä vauhtia. (...) Peli oli menetetty. Käänsin Syken ympäri ja pää painuksissa kävelimme pois radalta.

**Aino-Maria Hakala, koululainen,
Purmojärvi
Eräänä kevätpäivänä valjastettiin Tyttö**

viimeisen kerran neitinä kärrien eteen ja ajettiin lähinaapuriin katsastamaan Nevantauksen komiaa orhia. Rakkauden lahjana syntyikin seuraavana kesänä punertava, pahansisäinen Arpa-tamma. (...) Oiva-veljen koulutuksessa jalostui nuiskivasta neitokaisesta talon paras työhevonen.

Salme Kokko, konttoristi, Helsinki
Entiseen aikaan hevonen oli miesten välisen kilpailun ja ylpeilyn aihe. Se oli ajanviete, ystävä ja toveri, jonka parissa miehet viettivät paljon aikaa. Hevonen merkitsi miehille suunnilleen samaa kuin nykyisin autot. Kilpailtiin siitä, kenen hevonen on nopein ja kaunein.

Erkki Lehtovuori, VTM, Helsinki
Hevoskannan selvittämiseksi suoritettiin loka-marraskuussa 1939 hevosten luettelointi. Sotakelpoisia hevosia oli 173 297. Sodan päättyessä oli virallista ottotietä otettu puolustusvoimille 71 805 hevosta. (...) Perho palasi sodasta kohtalaisen hyväkuntoisena, toisin kuin monet kohtalotoverinsa, joihin jäi elinikäisiä ruumiillisia ja henkisiä vammoja muistona sotapalveluksesta.

Maria Myllymaa, postinjakaja, Vammala
Entisaikaan hevosella käytiin kirkossa, jossa hevoset seisoivat ulkona keskenään jumalanpalveluksen ajan myös talvisin. Myllyyn mentiin hevosella, kesällä rattailla, talvella reellä. Enää hevosten ei tarvitse kirkon edessä seistä, eivätkä ne siellä pysyisikään. Sunnuntaipäivänä hevosenomistaja on joko ratsunsa kanssa kilpailuissa tai makaa sängyssä krapulassa kirkonmenojen ajan. Myllyynkään ei hevosen tarvitse vaivautua, koska leipä ostetaan kaupasta.

Marjukka Ninauve, Vinkkilä

Suomenhevonen. Sinä olet mennyt aika ja tämä päivä. Katson maailmaa sinun punaruskeiden valppaiden oravankorviesi takaa. Sinä kuljetat minua läpi ennen tuntemattomien seutujen.

**Leila Nurmikivi, toiminnanjohtaja, Lohja
Päivät pitkät ruuna mietiskeli
koivikkotarhassaan rakkaansa tamma
Vietervalssin kanssa - varsinainen Havukka-
Ahon ajattelijä tuo Iikka. Kun sitä kutsui
talliin niin ensin ei tapahtunut mitään, sitten
kääntyi korva ja loppujen lopuksi pää.
Sitten se verkkaisin askelin saapui portille
kotvan päästä. Iikkaa ei passannut
hoppuuttaa, Iikka tuli kun Iikka kerkesi.**

**Irja Oksanen-Silander, hevoskasvattaja,
Lievestuore
Ikävä Pelleä tulee, sen lempeää tapaa panna
huulensa käsivartta vasten, ja jos ei mitään
sanonut, se nipisti, ihan pikkuriikkisen vain.
Se oli kumppani nuoruusvuosien
yksinäisyydessä, jonka kanssa saattoi lähteä
vaeltamaan metsäpolkuja - joita ei enää ole,
tehometsänhoidon koneet ovat ne
hävittäneet.**

**Sirkku Paananen, erikoissairaanhoidtaja-
kättilö, Helsinki
Keväällä 2003 seurasin poliisin ratsua
Laakson kentällä ja arvioin hevosen ikää
ulkonäön perusteella. Luulin sitä 12-
vuotiaaksi, mutta poliisi sanoi sen olevan 11
vuotias. Nauroimme erehdystäni. Sanoin:
"On taito jo ruostunut."**

**Eino Parviainen, työnjohtaja, Pudasjärvi
Nämä työt metsissä ja peltosaroilla olivat
kuitenkin tuonne sielun syvimpään jotain
kantavia, jos noissa menoissa ei kovin yltäviä
setelinippuja leviteltykään. Eivät olleet
koneet viemässä päällimmäistä osaa, missä
metsiin mentäissä olisi vieläkin avoin paikka**

hevosille.

Kirsti Rate, sairaanhoitaja, Lievestuore
Niin hyvin me kaksi lasta viihdyimme yhdessä, että pian jo sai köyden jättää pois, varsa kulki kuin koira perässäni ilman riimuja. Heinänteon aikaan liikuimme Pulun kanssa ahomansikoita etsien joen rannassa. Se oppi pian huomaamaan mitä minä söin ja alkoi auttelemaan minua mansikoiden löytymisessä.

Jaakko Rissanen, varastomies, Varkaus
Hevoseen ne aina koitui ajomiehen elämäntapa-ahdingot. Laiskuus, tietämättömyys tai köyhyys. Oli hevostmiehiä joiden juhdan pääpussissa ei iltapuolin ollut jyvän jyvää. Oli tuppaantuneita heiniä kosteudesta ja luhta vihvilää. Se oli hevonen joka kärsi isännän huonoista olosuhteista.

Marketta Sandberg, maanviljelijä, Forssa
Pappaa kuljettava ruumisauto ajoi vielä kerran Linikkalan Vanha-Similän pihalle ja Marusa erkani laumasta ja asteli aidan viereen. Tuli raju sadekuuro. Marusa katseli pää pystyssä ylväänä auton loittonemista kaupunkiin päin. En tiedä, mitä tamman mielessä silloin liikkui, mutta sen elämäntehtäväksi muodostui palvella syntymäkodissaan neljää sukupolvea Vanha-Similöitä.

Jalmari Tammela, maanviljelijä, Kittilä
Se lukee päivän kuormat vaikka kävis kymmenen kuormaa päivässä se tietää että nyt on päivä, täysi yhestoista on jo liikaa se tietää sen, vanha hevonen, se lukee kuormat.

Merja Vainionpää, autonkuljettaja,
Peräseinäjoki
Son tuo vanha tamma tuola laitumen nurkas, son vanha Caproona. Son jo vähä kulahtanehen näköönen ja se vemputtaa toista takajalakaa, mutta korskia se on,

simpsakka ja elämänhaluunen. Kesällä kiiltokarvas aivan hevoosen näköönen; ei sitä kukaan oo uskonu 31-vuotiahaksi.

**Sirkka Velling, kodinhoitaja, Turku
Urheilukilpailut alkoivat ja minun lajini oli pallonheitto. Ensimmäisessä heitossa pallo lensi jostain kumman syystä väärään suuntaan ja napsahti Leimaa päähän. Tamma muljautti ainoastaan kerran silmiään jatkoi sitten torkkumistaan alahuuli roikkuen. Isä sai kuitenkin puhuttua minut jatkamaan ja Leimakin havahtui sen verran, että hörähti kuin sanoakseen, että "anna sinä tyttö palaa vaan". Viimeisellä heitolla hoidin homman kotiin ja nakkasin pallon suoraan mittamiehen otsaan.**

Kirjapalkinnot

**Katja Asikainen, Kesälahti
Pentti Heittola, Kemi
Arvi A. Koivisto, Pori
Leena Land-Reinikainen, Hollanti
Rauni Martikainen, Laukaa
Reino Mattsson, Kangasala
Heikki Mikkonen, Karstula
Kerttu Multanen, Joensuu
Arja Möttönen / Esko Hautala, Haapavesi
Annukka Nieminen, Kajaani
Marjo Orjala, Lohtaja
Iina-Maija Rantanen, Jämsä
Jasmin Saarinen, Helsinki
Laura Varjola, Pukkila
Matti Väisänen, Hyvinkää**

Palkintolautakuntaan kuuluivat professori Ilkka Alitalo, professori Ritva Haavikko, päätoimittaja Jorma Kemiläinen (Suomen Hippos), päätoimittaja Miia Lahtinen (Suomen Ratsastajainliitto ry) ja tutkija Juha Nirikko, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkisto.

**Lisätietoja: SKS/ Juha Nirkko, (09) 131 23
238, juha.nirkko@finlit.fi**

Päivitetty 10.12.2003